

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Aleše Šťastného a soudců JUDr. Jany Jirmářové a Mgr. Martina Řezníčka v právní věci žalobců: **a) Ing. K. B.**, nar. xxx, bytem xxx, **b) RNDr. P. W.**, nar. xxx, bytem xxx, oba zast. JUDr. Gabirelem Brenkou, advokátem v Praze 1, Štěpánská 17, proti žalovaným: **1) Rozhodčí soud při hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky**, IČ: 48135313, se sídlem Praha 1, Dlouhá 13, zast. JUDr. Petrem Polednem, advokátem v Praze 2, Maiselova 38/15, **2) JUDr. M. P.**, bytem xxx, o zrušení usnesení rozhodčího soudu, k odvolání žalobců a prvního žalovaného proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16.12.2013, č.j. 13C 289/2005-215,

t a k t o :

- I.** Rozsudek soudu I. stupně se ve vyhovujícím výroku I. o věci samé ve vztahu mezi žalobci a prvním žalovaným a v zamítavém výroku II. o věci samé a ve výroku III. o náhradě nákladů řízení **potvrzuje.**

- II.** Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

O d ů v o d n ě n í

Napadeným rozsudkem soud I. stupně zrušil bod 3. usnesení rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „rozhodčí soud“) ze dne 10.11.2005, sp.zn. Rsp 89/05 (dále jen „usnesení rozhodčího soudu“), který zní: „Žalující strany nesou zaplacený poplatek za rozhodčí řízení ve výši 1,000.000,- Kč ze svého“ (výrok I.), ve zbývajících částech žalobu na zrušení usnesení rozhodčího soudu, pokud se jí žalobci domáhali též zrušení výroků pod body 1., 2., 4. a 5., zamítl (výrok II.), a současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok III.).

Takto rozhodl o žalobě, kterou se žalobci domáhali zrušení usnesení rozhodčího soudu s odůvodněním, že dne 17.2.2005 podali k rozhodčímu soudu žalobu, kterou se domáhali určení neplatnosti smlouvy o převodu akcií společnosti Metrostav, a.s. uzavřené dne 3.2.2000 mezi žalobci jakožto kupujícími a blíže označenými společnostmi jako prodávajícími (dále jen „smlouva o převodu akcií“). Ve smlouvě o převodu akcií si smluvní strany dohodly pro řešení sporu výlučnou pravomoc rozhodčího soudu. Rozhodcem pro tento spor byl jmenován druhý žalovaný. Rozhodčí soud zpočátku nezpochybňoval svoji pravomoc ve věci, avšak následně bylo usnesením rozhodčího soudu řízení zastaveno pro nedostatek pravomoci a zároveň bylo rozhodnuto, že se soudní poplatek z žaloby nevrací. Žalobci se domáhali zrušení usnesení rozhodčího soudu, neboť nebyly dány důvody pro zastavení rozhodčího řízení.

Žalovaní namítali, že nemají věcnou pasivní legitimaci v tomto sporu a zrušení usnesení rozhodčího soudu je pojmově vyloučeno, když soud může zrušit pouze rozhodčí nález z důvodů v zákoně o rozhodčím řízení taxativně vymezených. Ochrana práv žalobců byla v daném případě zajištěna, neboť žalobci mohou podat žalobu k obecnému soudu, pokud se rozhodčí soud odmítne věcí zabývat.

V projednávané věci jde o druhé rozhodnutí soudu I. stupně. Soud I. stupně předchozím rozsudkem ze dne 15.3.2007, č.j. 13C 289/2005-84 žalobu zamítl z důvodu, že soud ani jiný státní orgán nemůže zrušit procesní rozhodnutí rozhodčího soudu vydané ve formě usnesení (§ 31 zákona o rozhodčím řízení).

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 19.10.2007, č.j. 69Co 340/2007 rozsudek soudu I. stupně potvrdil, neboť soudní kontrola rozhodování rozhodců spočívá pouze v rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu. Rozhodnutím rozhodce o nedostatku pravomoci je soud vázán a je povinen, je-li u něho následně podána žaloba, věc projednat; usnesením rozhodčího soudu nebylo žalobcům odepřeno právo na soudní či jinou právní ochranu.

Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 25.2.2010, č.j. 29Cdo 1899/2008-175 zamítl dovolání žalobců. Ztotožnil se s právním závěrem soudů nižších stupňů, že obecný soud není oprávněn přezkoumávat rozhodnutí (usnesení), jímž rozhodčí soud vyslovil nedostatek své pravomoci a řízení zastavil. Rozhodnutí rozhodčího soudu o nedostatku jeho pravomoci nebrání žalobcům podat žalobu nebo návrh na pokračování v řízení u soudu. Žalobci ani nepodali žalobu proti subjektům žalovaným v rozhodčím řízení. Žádný ze žalovaných nebyl účastníkem rozhodčího řízení ani právního vztahu, který byl předmětem rozhodčího řízení. Závěr, podle něhož soudnímu přezkumu podléhá jen rozhodnutí rozhodčího soudu, které má povahu rozhodčího nálezu (§ 31 zákona o rozhodčím řízení), se plně uplatní i pro žalobci napadený výrok usnesení rozhodčího soudu, podle něhož žalobci „nesou zaplacený poplatek za rozhodčí řízení ve výši 1,000.000,- Kč ze svého“.

Ústavní soud k ústavní stížnosti žalobců nálezenem ze dne 16.7.2013, sp.zn. I. ÚS 1794/10 (dále jen „náleží“) zrušil uvedené rozsudky soudů všech stupňů. Konstatoval, že v dané věci došlo k porušení ústavně zaručených základních práv stěžovatelů podle článku 36 odst. 1, článku 11 odst. 1 a článku 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Při výkladu a aplikaci právních předpisů nelze opomíjet jejich účel a smysl, který není možné hledat jen ve slovech a větách toho kterého předpisu, ve kterém jsou vždy přítomny i principy uznávané demokratickými právními státy. Vždy je nezbytné vycházet z individuálních rozměrů každého jednotlivého případu, které jsou založeny na zjištěných skutkových okolnostech, které mohou být značně komplikované a netypické, jako v daném případě; to však nevyvazuje obecné soudy z povinnosti udělat vše pro spravedlivé řešení. V projednávané věci se vyskytlo několik zvláštních okolností, které vytvořily stav, za kterého by bylo nepřijatelné trvat na závěrech, ke kterým obecné soudy dospěly a jež se opírají o závěr, že soudnímu přezkumu podléhá jen rozhodnutí rozhodčího soudu, které má povahu rozhodčího nálezu (což se prý plně uplatní i pro stěžovatele zejména napadený výrok rozhodnutí rozhodčího soudu, podle něhož „nesou zaplacený poplatek za rozhodčí řízení ve výši 1,000.000,- Kč ze svého“). Projednání věci před rozhodci nemá být popřením právní ochrany, ale toliko jejím přenesením ze soudu na rozhodce. Stát se nemůže zcela zbavit ingerence v této oblasti, ale musí si prostřednictvím soudu podržet určitou kontrolní funkci. Obecné soudy v daném případě rozhodly přísně formálně jen s poukazem na právní úpravu umožňující rušit toliko rozhodčí nálezy. Nelze přehlédnout, že výrok usnesení rozhodčího soudu o soudním poplatku má (materiálně posuzováno nezanedbatelný dopad do majetkové sféry stěžovatelů). Výklad použitý obecnými soudy staví stěžovatele do neodůvodněně nerovného postavení vůči těm, o kterých je rozhodováno rozhodčím nálezenem; dopad nálezu může mít pro účastníka rozhodčího řízení význam srovnatelný či dokonce i nižší, než je tomu u napadeného usnesení rozhodčího soudu. Obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku a že povinnost soudů nalézat právo neznámá pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad. V případech, kde poplatek dosahuje mimořádné výše (jako v daném případě), je nutné analogicky připustit omezený soudní přezkum i v případě takových usnesení, která výrazným způsobem do majetkové sféry účastníků řízení zasahují. V dané věci by zcela nepřiměřeně tvrdé trvat na tom, aby stěžovatelé předvíдали i takový závěr rozhodčího řízení, které bez možnosti jakékoliv obrany výrazně zasáhne do jejich majetkové sféry. Stěžovatelé jsou postaveni do situace, kdy přesprávil přísným výkladem právních předpisů přicházejí o nemalou finanční částku. Ústavní soud podotkl, že nelze vyloučit jiné posouzení věci, pokud by se v ní jednalo pouze o původně uložený poplatek 7.000,- Kč. Základním principem právního státu je princip přiměřenosti. Dokazovat, že částka 1,000.000,- Kč je s ohledem na okolnosti případu již nepřiměřená a neadekvátní (na rozdíl od částky 7.000,- Kč), není nutné; zde se kvantita mění na kvalitu. K názoru dovolacího soudu, že žalovaní nebyli účastníky rozhodčího řízení a otázka práva na vrácení zaplaceného poplatku nebyla předmětem rozhodčího řízení, Ústavní soud uvedl, že žalovaní byli účastníky řízení před obecnými soudy všech stupňů a takto s nimi bylo i jednáno; kdyby byla žaloba stěžovatelů podána proti někomu, kdo nemá způsobilost být účastníkem řízení, bylo by o ní jistě rozhodnuto jiným způsobem. Otázka práva na vrácení zaplaceného poplatku sice nebyla předmětem rozhodčího řízení, ale byla jeho důsledkem.

I po vydání nálezu účastníci setrvali na svých stanoviscích.

Soud I. stupně vyšel ze zjištění, že dne 24.1.2000 byla uzavřena smlouva o převodu akcií. V této smlouvě si účastníci sjednali rozhodčí doložku, kterou pro řešení spolu založili pravomoc jediného rozhodce jmenovaného předsedou rozhodčího soudu podle Řádu rozhodčího soudu. Rozhodčí soud v předchozím řízení nálezem z 29.11.2002, č.j. Rsp 64/02 zamítl žalobu žalobců o zaplacení částky 39,377.790,- Kč směřující vůči prodejcům akcií. Žaloba se opírala o tvrzení, že žalobci plnili na smluvní pokutu, která nemohla být platně sjednána, resp. smluvní pokuta byla odvozena z neplatné smlouvy o převodu akcií. Rozhodčí soud však neshledal žádný důvod neplatnosti smlouvy o převodu akcií ani její rozpor s dobrými mravy a neshledal ani podstatné porušení smlouvy na straně žalovaných (prodejců akcií); výši smluvní pokuty shledal rozhodčí soud za přiměřenou. Podle nesporného prohlášení účastníků byl uvedený nález rozhodčího soudu předmětem soudního přezkumu a žaloba, kterou se žalobci domáhali jeho zrušení, byla pravomocně zamítnuta. Žalobou vůči prodejcům akcií podanou dne 17.2.2005 u rozhodčího soudu se pak žalobci domáhali vydání rozhodčího nálezu, jímž by bylo určeno, že smlouva o převodu akcií je neplatná, eventuálně, že odstoupení prodávajících od smlouvy o převodu akcií je neplatné. Žalobci byli výzvou rozhodčího soudu ze 17.2.2005 vyzváni k zaplacení poplatku za rozhodčí řízení ve výši 7.000,- Kč, který zaplatili. Usnesením z 23.6.2005 (po změně rozhodce) byli žalobci vyzváni k doplatku poplatku ve výši 993.000,- Kč. Žalobci poplatek ve výši 1,000.000,- Kč uhradili. Dne 23.9.2005 proběhlo u rozhodčího soudu ve věci ústní jednání, při kterém byla řešena zejména otázka arbitrability sporu. Jednání bylo odročeno s tím, že o vznesené námitce nedostatku pravomoci rozhodčího soudu (ze strany jednoho z žalovaných) bude rozhodnuto písemným usnesením. Dne 10.11.2005 pak rozhodčí soud formou usnesení rozhodl, že 1) rozhodčí soud nemá pravomoc a není příslušný k projednání žaloby na určení neplatnosti smlouvy o převodu akcií, případně na určení neplatnosti odstoupení prodávajících (v té věci žalovaných) od smlouvy o převodu akcií, 2) rozhodčí řízení o žalobě se zastavuje; 3) žalující strany nesou zaplacený poplatek za rozhodčí řízení ve výši 1,000.000,- Kč ze svého, 4) každá strana nese vlastní výlohy s rozhodčím řízením ze svého a 5) účinky žaloby podané u rozhodčího soudu dne 17.2.2005 zůstanou zachovány, uplatní-li žalující strany tyto nároky znovu u soudu do 30 dnů ode dne, kdy jim bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci rozhodčího soudu. V odůvodnění usnesení je uvedeno, že primárním požadavkem žalujících stran je určení neplatnosti smlouvy o převodu akcií s poukazem na § 39 obč. zák. Žalující strany se tudíž domáhají určení absolutní neplatnosti smlouvy. Obecně platí, že ohledně absolutní neplatnosti nelze uzavřít smír. Nearbitrovatelnost předmětu sporu v tomto řízení ovšem neznamená, že okolnost, k níž se například otázka neplatnosti smlouvy vztahuje, nemohla být posouzena v rozhodčím řízení s jiným žalobním petitem, a tedy s jiným předmětem sporu, jako otázka předběžná; tak tomu bylo zřejmě i v předchozím sporu mezi stranami vedeném u rozhodčího soudu pod sp.zn. Rsp 64/02, kde předmětem sporu byl požadavek na zaplacení smluvní pokuty podle smlouvy o převodu akcií. Výrok o nákladech rozhodčího řízení se opírá o § 5a Pravidel o nákladech rozhodčího řízení, jež jsou dle § 41 Řádu rozhodčího soudu jeho součástí. Zastavení rozhodčího řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu je neúspěchem žalujících stran, který se rovná z hlediska řízení podlehnutí ve sporu. Zaplacený poplatek za rozhodčí řízení proto nesou žalující strany. Žalobci se shodnou žalobou, jakou uplatnili v rozhodčím řízení pod sp.zn. Rsp 89/05, neuspěli ani u obecných soudů. V řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp.zn. 24Cm 14/2006 byla žaloba na určení neplatnosti smlouvy o převodu akcií a neplatnosti odstoupení prodávajících (v té věci žalovaných) od smlouvy o převodu akcií zamítnuta zejména pro absenci naléhavého právního zájmu na požadovaném určení. Rozsudek Městského soudu v Praze byl potvrzen Vrchním soudem v Praze jako soudem odvolacím rozsudkem z 16.11.2009, č.j. 5Cmo 344/2009-242. Vrchní soud mimo jiné uzavřel, že jediným zájmem žalobců, který v řízení

vyšel najevo, byla jejich polemika s rozhodčím nálezem ve věci Rsp 64/02. Nejvyšší soud jako soud dovolací usnesením ze dne 27.4.2011, č.j. 29Cdo 1081/2010-280 dovolání žalobců proti uvedenému rozsudku Vrchního soudu jako nepřipustné odmítl. Ústavním soudem také byla odmítnuta ústavní stížnost žalobců směřující proti uvedeným rozhodnutím obecných soudů. Další důkazní návrhy (provedení důkazů spisy rozhodčího soudu Rsp. 64/02 a Rsp 89/05, dokumentací právního zástupce žalobce o korespondenci s žalovanými a dalšími účastníky rozhodčího řízení, rozhodnutími rozhodčího soudu ve věcech určení platnosti právního úkonu s projednávanou věcí skutkově nesouvisejících) jako nadbytečné zamítl.

Po právní stránce soud I. stupně posuzoval věc podle § 2 odst. 1, § 13, § 15 odst. 1, § 16, § 31 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů a podle § 106 odst. 1 o.s.ř., jakož i podle článku 2 odst. 2, 11 odst. 1, a článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Především, že je vázán názory Ústavního soudu vyslovenými v nálezu. „Ve světle výkladu Ústavního soudu“ soud I. stupně uzavřel, že Ústavní soud připustil soudní přezkum i procesního rozhodnutí rozhodčího soudu. Žalobou napadené usnesení rozhodčího soudu lze za excesivní s dopadem na Ústavou zaručená práva účastníků považovat jen částečně. Jedná se pouze o výrok rozhodnutí rozhodčího soudu, kterým bylo rozhodnuto, že žalobcům nebude vrácen uhrazený soudní poplatek 1,000.000,- Kč (to vyplývá z odůvodnění nálezu, kde je výslovně uvedeno, že lze připustit omezený soudní přezkum procesních rozhodnutí rozhodčího soudu v případě takových usnesení, která výrazným způsobem zasahují do majetkové sféry účastníků, konkrétně v případech, kde poplatek dosahuje mimořádné výše). Poplatek byl v dané věci určen ve výši mimořádné a byl žalobci zaplacen. Dne 23.9.2005 se uskutečnilo ústní jednání, po kterém již následovalo napadené usnesení rozhodčího soudu, ve kterém rozhodčí soud dospěl k závěru, že nemá ve věci pravomoc. Takový postup obsahuje prvky zjevné překvapivosti až libovůle. Žalobci měli vzhledem k okolnostem případu legitimní očekávání svého druhu, že jimi zvolený procesní postup není nesprávný. Pokud soud není vázán doslovným zněním zákona, tím spíše není vázán Řádem rozhodčího soudu a jeho Pravidly o nákladech rozhodčího řízení. Aplikace těchto předpisů by v projednávané věci vedla ve svém důsledku k neadekvátní majetkové ztrátě žalobců, která svým rozsahem splňuje porušení práva na vlastnictví zaručené článkem 11 odst. 1 Listiny. K námitce prvního žalovaného, že stejně jako rozhodčí soud by postupoval i obecný soud, soud I. stupně uvedl, že tak tomu není. Soudní poplatek z návrhu na určení neplatnosti smlouvy činí 2.000,- Kč. Obecný soud by při zkoumání své pravomoci řízení zastavil před jednáním ve věci a došlo by tak k vrácení poplatku. Není zřejmé, proč se ústní jednání u rozhodčího soudu konalo, když jeden z žalovaných vznesl námitku nearbitrovatelnosti věci již ve svém písemném vyjádření k žalobě a rozhodci byla tato námitka známa a mohl o ní bez dalšího rozhodnout. K námitce nedostatku pasivní legitimace vznesené žalovanými soud I. stupně uvedl, že k rozhodnutí o poplatku nejsou oprávněni účastníci rozhodčího řízení, toto rozhodnutí může učinit pouze rozhodčí soud prostřednictvím jmenovaného rozhodce. Žalovaní tak jsou, pokud jde o poplatkovou povinnost za rozhodčí řízení, ve věci pasivně legitimováni. Výrok o soudním poplatku nemá vliv na ostatní účastníky původního rozhodčího řízení a nemůže zasáhnout do jejich práv. Z těchto důvodů soud I. stupně výrok 3. usnesení rozhodčího soudu zrušil. Ve zbývajícím rozsahu žalobu důvodnou neshledal. Zastavením řízení pro nedostatek pravomoci nedošlo k zásahu do Ústavou zaručených práv žalobců. Žalobci mohli svůj nárok, kterým se rozhodčí soud odmítl zabývat, uplatnit u obecných soudů, což také učinili (ovšem bez úspěchu). Je proto irelevantní, zda rozhodnutí žalovaných o zastavení rozhodčího řízení bylo správné. K porušení práva žalobců na soudní ochranu ve smyslu ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny tak zastavením rozhodčího řízení nedošlo. Zrušení žalobou napadeného usnesení rozhodčího soudu v celém rozsahu navíc brání skutečnost, že účastníky v projednávané věci nejsou

původní účastníci rozhodčího řízení. Soud I. stupně i při respektu k závěrům obsaženým v nálezu setrval na stanovisku, že žalovaní nemohou být pasivně legitimováni pro žalobu požadující zrušení usnesení rozhodčího soudu, pokud jím bylo rozhodnuto o zastavení rozhodčího řízení a o nákladech účastníků rozhodčího řízení. Obecné soudy nikdy nezpochybňovaly procesní způsobilost žalovaných. V dané věci jde o otázku věcné pasivní legitimace žalovaných, která v tomto případě absentuje. Zrušením usnesení rozhodčího soudu ve zbývajících výrocích by soud rozhodl o právech a povinnostech někoho, kdo neměl možnost v tomto řízení vystupovat a řádně hájit své zájmy, čímž by došlo k porušení práva na spravedlivý proces těchto osob. Výrok o náhradě nákladů řízení odůvodnil podle § 142 odst. 2 o.s.ř. s tím, že ve věci byli účastníci úspěšní pouze částečně, a proto žádný z nich nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Proti tomuto rozsudku podali včas odvolání žalobci a první žalovaný.

Žalobci svým odvoláním napadli zamítavý výrok II. rozsudku soudu I. stupně. Poukazovali na to, že Ústavní soud zrušil rozsudky obecných soudů v celém rozsahu ve vztahu ke všem výrokům usnesení rozhodčího soudu. Pokud by Ústavní soud zjistil protiústavnost jen ve vztahu k výroku č. 3 usnesení rozhodčího soudu, pak by nepochybně zrušil rozsudky obecných soudů jen v odpovídající části a ve zbytku by ústavní stížnost žalobců odmítl nebo zamítl. Soudu I. stupně nenáleží právo přehodnocovat názor Ústavního soudu s konstatováním, že žalobou napadené usnesení rozhodčího soudu lze za excesivní s dopadem na Ústavou zaručená práva účastníků považovat jen částečně. Legitimní očekávání žalobců nespočívalo v tom, že žalobci přišli o poplatek, ale prvky zjevné překvapivosti až libovůle spočívaly zejména v tom, že rozhodčí řízení bylo zastaveno. Soud I. stupně chybně konstatuje, že není vázán zněním zákona; je vázán zněním zákona, ale jen takovým, které se opírá o ústavně konformní výklad. Vyjádřili názor, že je přípustný soudní přezkum všech procesních rozhodnutí rozhodčího soudu (nikoliv jen nálezu), a to ve všech případech, kdy si to vyžaduje zejména zajištění spravedlivé ochrany soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků. Je nepochybné, že oba žalovaní ve věci žaloby sp.zn. Rsp 89/05 vycházeli zpočátku z toho, že se na spor vztahuje rozhodčí doložka, a teprve po nařízeném ústním jednání bylo rozhodnuto o zastavení rozhodčího řízení pro nedostatek pravomoci. Skutečný důvod, pro který došlo k zastavení rozhodčího řízení, byl ten, že v případě procesního úspěchu žalobců by se rozhodčí nález dostal do konfliktu s předchozím rozhodčím nálezem z 29.11.2002 pod sp.zn. Rsp 64/02. I když se strany rozhodčí doložky ve smlouvě o převodu akcií domluvily na tom, že jediného rozhodce má jmenovat předseda rozhodčího soudu, měl předseda rozhodčího soudu postupovat podle Řádu pro vnitrostátní spory rozhodčího soudu (§ 21 odst. 4 řádu) a měl dát stranám možnost, aby se domluvily na osobě rozhodce. Navrhli, aby byl napadený výrok II. rozsudku soudu I. stupně změněn tak, že žalobě bude vyhověno.

První žalovaný odvoláním napadl vyhovující výrok I. a závislý výrok III. rozsudku soudu I. stupně. Uvedl, že pravomoc soudu rozhodovat o zrušení rozhodčího nálezu vyplývá z ustanovení § 7 odst. 3 o.s.ř. a nelze ji podřadit pod obecnou pravomoc soudu rozhodovat v oblasti soukromoprávních vztahů. Pokud by ustanovení § 31 a následujících zákona o rozhodčím řízení neupravovala pravomoc soudu rozhodovat o zrušení rozhodčího nálezu, tak by taková pravomoc soudům nenáležela. Protože zákon nesvěřuje do pravomoci soudů rozhodování o zrušení usnesení rozhodce anebo stálého rozhodčího soudu, nelze než dospět k závěru, že takové rozhodování nenáleží do pravomoci soudů. První žalovaný byl proto přesvědčen, že odvolací soud by měl řízení ve smyslu ust. § 221 o.s.ř. zastavit. Ústavní soud se v nálezu uchýlil spíše k normotvorbě, než k výkladu práva. Ústavní soud dospěl k chybnému právnímu názoru, že ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení se má vykládat

tak, že soud je oprávněn k návrhu strany zrušit jakékoliv rozhodnutí rozhodce (stálého rozhodčího soudu), jsou-li splněny dále v zákoně vymezené podmínky. Soud I. stupně měl s usnesením rozhodčího soudu naložit tak, jako by se jednalo o rozhodčí nález, a měl zkoumat, zda jsou splněny podmínky vymezené v ustanovení § 31 – 33 zákona o rozhodčím řízení pro jeho zrušení. Nic takového však soud I. stupně neučinil. Z odůvodnění usnesení soudu I. stupně není patrné, podle jakého právního předpisu byl zrušen bod 3. usnesení rozhodčího soudu a k jakému porušení práva vlastně došlo a kdo se jej dopustil. Z náznaků odůvodnění lze dovodit, že se soud I. stupně domnívá, že bod 3. usnesení rozhodčího soudu porušuje ústavní pořádek České republiky. Z výroku ve věci samé a z okruhu účastníků nelze dovodit nic jiného, než že soud I. stupně zastává názor, že o porušení Ústavou zaručených práv žalobců se stejnou měrou přičinili oba žalovaní. Z povahy věci je zřejmé, že takový závěr je nemožný a navíc nemá oporu v platném právu. Oba žalovaní v průběhu celého řízení opakovaně poukazovali na skutečnost, že nejsou v řízení o zrušení usnesení rozhodčího soudu pasivně věcně legitimováni. Chybný závěr soudu I. stupně o pasivní věcné legitimaci obou žalovaných vychází z toho, že přejal zcela pomýlený názor Ústavního soudu vyjádřený v nálezu. Ústavní soud se dopustil fatální procení chyby tím, že nerozlišuje mezi věcnou legitimací a způsobilostí být účastníkem řízení. Pochybení Ústavního soudu neopravňuje soud I. stupně vykládat základní procesní principy stejně chybným způsobem. Neudržitelnost závěru soudu I. stupně o existenci věcné pasivní legitimace žalovaných se markantně projevuje v názoru soudu I. stupně, že žalovaní jsou věcně pasivně legitimováni pouze pro část žalobního požadavku žalobců ohledně zrušení bodu 3. usnesení rozhodčího soudu s tím, že jinak věcně pasivně legitimováni nejsou, aniž by však jakkoliv srozumitelně tento názor odůvodnil. Srovnání s případným postupem soudu ohledně placení a vracení soudního poplatku považoval za velice nepřesné a částečně chybné. Tím, že soud I. stupně konstatoval, že není vázán rozhodčí smlouvou uzavřenou mezi stranami, aniž by konstatoval, že tato smlouva je neplatná nebo neúčinná, porušil nejzákladnější princip evropského práva, a to pacta sunt servanda, což představuje pravé porušení ústavním pořádkem garantovaných práv, konkrétně článkem 36 Listiny základních práv a svobod. Soud I. stupně nijak nezdůvodnil, proč smlouva účastníků rozhodčího řízení o tom, že poplatek za rozhodčí řízení, ve kterém hodnota sporu dosahuje 787,555.811,- Kč, činí 3% z hodnoty předmětu sporu, nejméně však 7.000,- Kč, nejvýše však 1,000.000,- Kč, je v rozporu s ústavním pořádkem. Stejně tak soud I. stupně nijak neodůvodnil, v čem spočívá porušení ústavního pořádku, pokud si účastníci rozhodčího řízení smluvili, že účastníkovi rozhodčího řízení se vrací část poplatku za rozhodčí řízení, a to ve výši 50% rozdílu zaplaceného poplatku a minimálního poplatku výlučně v případě, vezme-li takový účastník žalobu, protižalobu či námitku započtení zpět nejpozději 7 dnů před datem nařízeného prvního ústního jednání ve věci. Není žádný rozumný důvod předpokládat, že obecný soud by v případě, že by měl pochybnost, zda má pravomoc věc rozhodnout a nebo zda taková pravomoc náleží rozhodci, rozhodl o zastavení řízení, aniž by nařídil jednání. Navrhl, aby byl rozsudek soudu I. stupně zrušen a řízení bylo zastaveno nebo aby byl rozsudek soudu I. stupně (v napadeném výroku I. o věci samé) změněn tak, že se žaloba zamítá.

Druhý žalovaný se ve vyjádření ztotožnil s odvoláním prvního žalovaného. Připomněl, že žalobci se podrobili Statutu a Řádu (stálého) rozhodčího soudu včetně Pravidel o nákladech řízení a nemohli být tudíž překvapeni rozhodnutím o zastavení rozhodčího řízení a o tom, že nesou zaplacený poplatek za rozhodčí řízení v plné výši, a nemohli legitimně očekávat, že jimi zvolený procesní postup není nesprávný. S ohledem na skutečnou hodnotu předmětu sporu bylo již také zdůrazněno, že maximální poplatek, který byl žalobcům vyměřen v rozhodčím řízení, nečiní ani 1% z hodnoty předmětu sporu (787,555.811,- Kč), takže nemůže jít o nepřiměřenou a neadekvátní výši.

Žalobci ve vyjádření k odvolání prvního žalovaného uvedli, že právní vztah mezi smluvní stranou rozhodčí smlouvy na jedné straně a stálým rozhodčím soudem a konkrétním rozhodcem na druhé straně je právním vztahem soukromoprávní povahy a pravomoc soudů ve sporech mezi nimi není vyloučena. Argumentace prvního žalovaného v podstatě vystihuje i jeho předchozí přístup k rozhodčímu řízení, který vycházel z toho, že je v podstatě nedotknutelný, a proto může vydávat jakákoliv svévolná rozhodnutí. Právním základem vztahu mezi žalobcem a žalovanými je rozhodčí doložka, kterou sjednali účastníci rozhodčího řízení. Otázka pravomoci soudu v projednávané věci již byla rozhodnuta nálezem Ústavního soudu. První žalovaný v odvolání kritizuje soud I. stupně, že právní názory Ústavního soudu aplikuje chybně, avšak z odůvodnění jeho odvolání nevyplývá, v čem došlo k takovému pochybení soudu I. stupně. Také kritika Ústavního soudu ze strany prvního žalovaného je z hlediska odvolacího řízení indiferentní, ale zejména není z právního hlediska oprávněná. Ke zrušení předchozích rozsudků obecných soudů nálezem Ústavního soudu došlo zejména proto, že „... povinnost soudu nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad“. Žalobcům je zřejmé, proč došlo ke zrušení bodu 3. usnesení rozhodčího soudu; stalo se tak proto, že oba žalovaní zneužili svého postavení. Porušení ústavního pořádku žalovanými vyplývá z celé závěrečné části odůvodnění rozsudku soudu I. stupně. Není přitom ani důležité, aby se jednalo o pravidlo, které by nutně muselo být zakotveno v nějakém ústavním zákoně, protože v povinnosti soudů postupovat tak, „aby byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k zachování zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob“, lze nalézt celou podstatu zásad „spravedlivého procesu“. Také otázka věcné pasivní legitimace žalovaných byla vyřešena v nálezu Ústavního soudu. K žádné „fatální chybě“ nedošlo a žalobci považují za nezdvorné podezírat Ústavní soud, že nerozlišuje mezi procesní způsobilostí a pasivní věcnou legitimací. První žalovaný od svého vzniku v roce 1949 nevydal ani jedno rozhodnutí o zastavení řízení z důvodu nedostatku své pravomoci týkající se určovací žaloby v majetkové věci za situace, kdy rozhodčí doložka byla rámcově identická s rozhodčí doložkou sjednanou mezi žalobci a dalšími účastníky rozhodčího řízení. Žalovaní nemohou svévolně odmítnout splnění své povinnosti rozhodnout spor podle rozhodčí smlouvy. První žalovaný deformoval Pravidla o nákladech rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory, pokud z nich vyvodil, že by prvnímu žalovanému patřil poplatek i tehdy, kdyby neměl pravomoc věc projednat a rozhodnout. Pravidla o nákladech rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory lze samozřejmě aplikovat jen v případech, ve kterých je dána pravomoc prvního žalovaného. První žalovaný neunesl své důkazní břemeno, aby prokázal, že by měl právní nárok na jakýkoliv poplatek (zejména, když z celé koncepce Pravidel o nákladech rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory vyplývá, že je možno je aplikovat jen v případech, kdy je dána pravomoc prvního žalovaného, a nikoliv, kdy pravomoc dána není). To kromě jiného znamená, že pokud se v rozhodčím řízení zjistí, že pravomoc rozhodce není dána, pak je třeba vybraný poplatek vrátit v celém rozsahu (jak tomu v rozhodné době bylo i podle občanského soudního řádu, resp. zákona o soudních poplatcích, které byli žalovaní povinni per analogiam legis aplikovat). Srovnání je na místě, protože v obou případech účastník řízení (soudního nebo rozhodčího) právem očekává, že „za své peníze“ dostane určitý „produkt“, a to ve formě spravedlivého rozhodnutí, které vyřeší jím nastolený spor. Nad rámec odvolací argumentace prvního žalovaného poukázali žalobci na to, že zrušením dalších výroků usnesení rozhodčího soudu nedojde k žádnému zásahu do práv dalších účastníků rozhodčího řízení, jen se obnoví procesní stav, který zde vznikl protiústavní činností žalovaných. Nic na tom nemění fakt, že žalobci po zastavení rozhodčího řízení zahájili proti žalovaným v rozhodčím řízení soudní spor, ve kterém se domáhali vydání

stejného určovacího žalobního petitu a ve kterém neuspěli, protože neprokázali naléhavý právní zájem. Podle jejich názoru jim dal Ústavní soud za pravdu v tom, že žalovaní jednali svévolně a to při vydání každého výroku usnesení rozhodčího soudu (jinak by nezrušil rozsudky obecných soudů v celém rozsahu, ale jen částečně).

Odvolací soud projednal odvolání a rozhodl o nich podle ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31.12.2013 (dále jen „o.s.ř.“), neboť řízení bylo zahájeno před 1.1.2014 (článek II. bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.).

Odvolací soud přezkoumal z podnětu podaných odvolání napadený rozsudek soudu I. stupně v mezích podaných odvolání včetně řízení, které jeho vydání předcházelo, a neshledal odvolání důvodnými.

Soud I. stupně provedl potřebné důkazy, z nichž správně zjistil skutkový stav věci, a zjištěný skutkový stav věci posoudil náležitě i po právní stránce. Odvolací soud pro stručnost na skutkové a právní závěry soudu I. stupně odkazuje.

K odvolacím námitkám považuje odvolací soud za potřebné uvést, že v projednávané věci jsou obecné soudy vázány nálezem Ústavního soudu ze dne 16.7.2013, sp.zn. I. ÚS 1794/10 (článek 89 odst. 2 Ústavy České republiky, publikované pod číslem 1/1993 Sb.). I když Ústavní soud zrušil rozhodnutí obecných soudů zcela, je zřejmé ze stěžejní části odůvodnění nálezu Ústavního soudu, že výhrady Ústavního soudu k přísně formálnímu výkladu právních předpisů rozhodnutími obecných soudů vztáhl v podstatě k přezkoumání výroku usnesení rozhodčího soudu pod bodem 3., že žalobci nesou zaplacený poplatek za rozhodčí řízení ve výši 1,000.000,- Kč ze svého, a to zejména proto, že s ohledem na okolnosti případu je částka poplatku za rozhodčí řízení ve výši 1,000.000,- Kč nepřiměřená a neadekvátní.

Rozhodčí soud v Řádu rozhodčího soudu a Pravidlech o nákladech rozhodčího řízení ve vnitrostátních sporech, která jsou přílohou Řádu rozhodčího soudu (dále jen „Pravidla“), nemá ustanovení o (vrácení) poplatku pro případ zastavení rozhodčího řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu. Pravidla mají ustanovení jen pro případ zpětvzetí žaloby, případně vzájemné žaloby či námitky započtení (§ 5 Pravidel). Proto také rozhodčí soud zaplacený poplatek žalobcům při zastavení rozhodčího řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu nevrátil. Nedostatek právní úpravy pro vrácení poplatku za rozhodčí řízení v případě zastavení rozhodčího řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu (i když žalobci uzavřením rozhodčí smlouvy tyto předpisy pro rozhodčí řízení přijali) ale nemůže být důvodem pro to, aby si rozhodčí soud v případě zastavení řízení pro nedostatek své pravomoci (bez dalšího) ponechal (celý) zaplacený poplatek za rozhodčí řízení (v daném případě ve výši 1,000.000,- Kč), když sám podle svého úsudku nebude pro nedostatek pravomoci žalobu v rozhodčím řízení po věcně stránce projednávat. Takový postup lze označit za rozporný s principem přiměřenosti zejména v případě, kdy se kvantita (výše vybraného poplatku za rozhodčí řízení) mění na kvalitu, jak konstatoval v nálezu Ústavní soud (výrok usnesení rozhodčího soudu pod bodem 3 má nezanedbatelný dopad do majetkové sféry žalobců a obsahuje prvky zjevné překvapivosti až libovůle).

V tomto směru je první žalovaný, který poplatek za rozhodčí řízení vybral a po nařízeném jednání rozhodl, že žalobci (celý) poplatek nesou (při zastavení rozhodčího řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu) ze svého, věcně pasivně legitimovaný (neboť je to on, kdo je ve vztahu k žalobcům ohledně poplatkové povinnosti a kdo je v tomto případě

potencionálním nositelem povinnosti k případnému (částečnému) vrácení vybraného poplatku za rozhodčí řízení).

Odvolací soud pro úplnost připomíná, že věcnou pasivní legitimaci prvního žalovaného v tomto směru shledává z uvedených důvodů přesto, že přijatelnějším prostředkem nápravy by zde byla soukromoprávní žaloba žalobců proti rozhodčímu soudu o vydání bezdůvodného obohacení spočívajícím v nevrácení (části) poplatku za rozhodčí řízení, které bylo zastaveno pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu, jak na to poukazovaly obecné soudy již v předchozích (zrušených) rozhodnutích (k tomu srovnej nálezn Ústavního soudu ze dne 3.7.2014, sp.zn.III. ÚS 2407/13, podle něhož z rozhodnutí obecných soudů není vyňat soudní přezkum usnesení rozhodčího soudu zamítajícího návrh žalobce na vrácení zaplaceného rozhodčího poplatku v řízení o žalobě na vydání bezdůvodného obohacení; smysl § 31 zákona o rozhodčím řízení tím není obcházen).

Odvolací soud proto správně rozhodl o zrušení usnesení rozhodčího soudu ve výroku pod bodem 3. o poplatku za rozhodčí řízení (v napadeném rozsahu ve vztahu mezi žalobci a prvním žalovaným).

Požadují-li žalobci také zrušení usnesení rozhodčího soudu i v ostatních výrocích, které se týkají právního vztahu mezi účastníky rozhodčího řízení, nemohou být žalovaní z povahy věci nositeli věcné pasivní legitimace; nositeli věcné pasivní legitimace by byly právě žalovaní v rozhodčím řízení, kterých se rozhodnutí o nedostatku pravomoci rozhodčího soudu a zastavení řízení z tohoto důvodu, jakož i o nákladech řízení a o zachování účinků žaloby (v bodech 1., 2., 4., a 5. usnesení rozhodčího soudu) týká.

V této souvislosti je také nutné připomenout, že soud je vázán rozhodnutím rozhodčího soudu o nedostatku jeho pravomoci k projednání věci (§ 106 odst. 1 o.s.ř.) a je pak povinen (učiní-li žalobci k tomu příslušné procesní úkony) věc projednat sám. V tomto ohledu nelze také přehlédnout, že žalobci po zastavení rozhodčího řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu uplatnili svůj nárok proti (v rozhodčím řízení) žalovaným u soudu, který věc meritorně (v neprospěch žalobců) pravomocně rozhodl. Věc je tak již pravomocně skončena a je zde překážka věci pravomocně rozsouzené (§ 159a odst. 5 o.s.ř.). Ani z tohoto důvodu proto nelze uvažovat o zrušení usnesení rozhodčího soudu v bodech 1., 2., 4., a 5.

Odvolací soud proto z těchto důvodů potvrdil rozsudek soudu I. stupně v napadeném výroku I. ve vztahu mezi žalobci a prvním žalovaným, jakož i ve výrocích II. a III. podle § 219 o.s.ř. jako věcně správný.

O náhradě nákladů odvolacího řízení ve vztahu mezi žalobci a prvním žalovaným bylo rozhodnuto podle § 224 odst. 1 za použití § 142 odst. 2 o.s.ř. V odvolacím řízení měl každý z těchto účastníků úspěch pouze částečný, a proto žádnému z účastníků nevzniklo právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

O náhradě nákladů odvolacího řízení ve vztahu mezi žalobci a druhým žalovaným bylo rozhodnuto podle § 224 odst. 1 za použití § 142 odst. 1 o.s.ř. Druhému žalovanému, který měl v odvolacím řízení plný úspěch a příslušelo by mu tak jinak právo na náhradu nákladů odvolacího řízení, žádné náklady v odvolacím řízení nevznikly.

Ve vyhovujícím výroku I. ve vztahu mezi žalobci a druhým žalovaným zůstal rozsudek soudu I. stupně nedotčen, neboť v tomto rozsahu nebyl odvoláním napaden (§ 206 odst. 2 o.s.ř.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku není odvolání přípustné.

Proti tomuto rozsudku lze do dvou měsíců od jeho doručení podat dovolání k Nejvyššímu soudu prostřednictvím soudu I. stupně. Přípustnost dovolání je oprávněn posoudit dovolací soud.

V Praze dne 31. října 2014

JUDr. Aleš Šťastný v.r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Bc. Tereza Nová